

ZINĀTNES DZĪVE

PĀRSKATS PAR LU LATVIJAS VĒSTURES INSTITŪTA DARBU 2011. GADĀ

2011. gadā LU Latvijas vēstures institūts atzīmēja savu septiņdesmit piekto pastāvēšanas gadskārtu (nodibināts 1936. gada 14. janvārī ar Latvijas Republikas Ministru kabineta likumu). Sakarā ar institūta jubileju 12. maijā tika organizēta konference “Latvijas vēstures institūts: 75 gadi Latvijas vēsturē un politikā”, kā arī visos četros institūta žurnāla numuros tika ievietoti institūta dzīves svarīgāko notikumu apskati ar bagātīgu ilustratīvo materiālu.

2011. gadā LU Latvijas vēstures institūtā kopumā strādāja 56 darbinieki, tostarp 18 vadošie pētnieki, 15 pētnieki, 10 zinātniskie asistenti, 13 – zinātniski tehniskais un zinātni apkalpojošais personāls (no tiem 44 pilna un 12 nepilna laika ekvivalentā).

2011. gadā finansējuma apmērs bija tāds pats kā 2010. gadā, tādēļ daži cilvēki zemā atalgojuma dēļ darbu institūtā pārtrauca, viens doktors pārcēlās uz dzīvi ārzemēs un arheoloģe Dr. habil. hist. Ilze Loze, sasniedzot 75 gadu vecuma sliekšni, bija spiesta pārtraukt aktīvās zinātnieka gaitas un doties pensijā.

2011. gadā institūtā bija jāpārvēlē Zinātniskās padome un direktors. LU Latvijas vēstures institūta Zinātnisko padomi tagad veido 15 locekļi, to skaitā divi pārstāvji no LU Vēstures un filozofijas fakultātes (dekāns, docents Dr. hist. Andris Šnē un asoc. prof. Dr. hist. Ēriks Jēkabsons). Par Zinātniskās padomes priekšsēdētāju uz otro termiņu tika ievēlēts vadošais pētnieks Dr. hist. Ainārs Lerhī, bet par sekretāri – jaunā doktore Anita Čerpinska. Par direktoru 2011. gada jūnijā atkārtoti tika ievēlēts vadošais pētnieks Dr. hist. LZA korespondētājloceklis Guntis Zemītis.

2011. gadā institūtā tika turpināta iepriekšējā gadā aizsākto vairāk nekā 10 dažāda veida un apjoma projektu realizācija.

Nozīmīgākais darbs, protams, norisēja Valsts pētījumu programmā (turpmāk – VPP) “Nacionālā identitāte (valoda, Latvijas vēsture, kultūra un cilvēkdrošība)”, kurā apvienojušies Latvijas augstskolu un pētniecisko institūtu humanitāro nozaru speciālisti. LU Latvijas vēstures institūtā tika turpināts pētnieciskais darbs projektā “*Cilvēks, sabiedrība, identitāte, valstiskums: vēstures un kultūras aspekti*” (vad. Dr. hist. Guntis Zemītis). Plašā apjoma dēļ vēsturnieku projekts ir sadalīts vēl piecos apakšprojektos jeb tēmās:

1) Okupācijas režīmi un to sekas: politiskie, ekonomiskie un sociālie aspekti, 1940–1990 – vad. Dr. hist. Daina Bleiere;

2) Latvijas valstiskuma veidošanās un attīstība, 1905–1940 – vad. Dr. habil. hist. Jānis Bērziņš;

3) Tradicionālais un laikmetīgais Latvijas kultūrvīdē 20.–21. gs. – vad. Dr. hist. Aija Jansone;

4) Etnogrāfisko materiālu digitalizācija un publikācijas – vad. Dr. h.c. Lilita Vanaga;

5) Latvijas iedzīvotāju etniskās, nacionālās un valstiskās identitātes veidošanās līdz 19. gs. – vad. Dr. hist. Ieva Ose.

VPP realizācijā no LU Latvijas vēstures institūta bija iesaistīties 41 zinātnieks un tehniskie darbinieki. VPP dalībniekiem svarīgākais notikums 2011. gadā bija gatavošanās Apvienotajam Pasaules latviešu zinātnieku 3. un Letonikas 4. kongresam, kurš no 24. līdz 27. oktobrim norisinājās Rīgā. Kongresā vēstures jomā bija organizētas sešas sekcijas, no kurām divu sekciju darbu (Nacionālā identitāte un valstiskuma problēmas 19.–21. gs.; Rīgas identitāte vēstures gaitā) nodrošināja institūta pārstāvji, bet kopumā ar referātiem kongresā dažādās sekcijās uzstājās 29 institūta darbinieki. Pie VPP rezultatīviem rādītājiem jāatzīmē arī izdotās trīs monogrāfijas (Margarita Barzdeviča. *Rīga zviedru laika kartēs un plānos. 1621–1710*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2011. 279 lpp.: il.; Zigmārs Turčinskis. *Ziemeļvidzemes mežabrāļi: Latvijas nacionālo partizānu cīņas Valkas apriņķī un Alūksnes apriņķa rietumu daļā, 1944.–1953. gads*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2011. 399 lpp.; Lilita Vanaga. *Salaspils novads. Gadsimtu hronoloģija. 9. g.t. pr.Kr. – 21. gs.* Salaspils: Salaspils novada dome, 2011. 288 lpp.) un viens rakstu krājums (*Pētījumi un avoti par Livonijas ordeņpilīm*. Sast. Ieva Ose. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2011. 543 lpp.: il. (Latvijas viduslaiku pilis, VII)), kā arī “Latvijas Vēstures Institūta Žurnāla” četri numuri.

2011. gadā Valsts pētījumu programmas ietvaros institūta pētnieki ir publicējuši 27 zinātniskos rakstus Latvijas un piecus ārzemju izdevumos, divas recenzijas, divas konferenču tēzes, deviņus populārzinātniskus un informatīvus rakstus. Kopumā Latvijā zinātniskās konferencēs nolasīts 41 referāts, bet ārzemēs zinātnieki uzstājušies septiņas reizes. Lai popularizētu vēstures zinātni un VPP nozīmību, dažādām interesentu grupām nolasītas 16 lekcijas un sniegtas 33 intervijas presē, radio un TV raidījumos.

2011. gadā tika turpināti iepriekšējā gadā uzsāktie pieci fundamentālo un lietišķo pētījumu projekti un viens t.s. sadarbības projekts, kuriem visiem palika iepriekšējā gada niecīgais finansējums.

Tematiskajā projektā “*Sabiedrības un materiālās kultūras mijiedarbība akmens un metālu laikmetā Latvijas teritorijā*” (vad. Dr. habil. hist. Andrejs Vasks) astoņi arheologi bija pievērsušies Latvijas senākās apdzīvotības perioda – dzelzs laikmeta problemātikai Kurzemes reģionā un Daugavas lībiešu kultūras izpētei. 2011. gadā pētnieki kā zinātniskajos, tā arī populārrajos izdevumos ir publicējuši 14 rakstus, 9 pētījumi iesniegti publicēšanai. Granta izpildītāji 20 reizes referējuši gan Latvijas, gan ārzemju zinātniskajās konferencēs (Zviedrijā, Igaunijā, Norvēģijā). Neizpalika arī arheoloģiskie izrakumi, kas tika veikti Riņņukalnā (I. Zagorska, V. Bērziņš), Mežītes pilskalna apmetnē (A. Vasks, I. Lazdiņa) un Mežītes kapulaukā (E. Guščika).

Otrs tematiskais projekts, kurā strādā astoņi arheologi, ir “*Materiālās un garīgās kultūras attīstība Latvijā vēlajā dzelzs laikmetā un viduslaikos*” (vad. Dr. hist. Antonija Vilcāne). Pētījumu rezultāti atspoguļoti 9 publicētajos zinātniskajos rakstos un 6 konferenču, grāmatu apskatos, kā arī publicēšanai

izstrādātos 7 rakstos. Nolasīti 15 referāti, tostarp pieci starptautiskās zinātniskās konferencēs. Veikti arheoloģiskie izrakumi un uzraudzības darbi trīs objektos (Cēsis Riekstu kalnā – Z. Apala; Tukuma “Biseniekos” – R. Brūzis; Rīgā, Mārstaļu ielā 26 – I. Lazdiņa, R. Spirģis).

Īpaši jāatzīmē Arheoloģisko materiālu krātuves darbs (vad. Silvija Tilko), tajā pētnieciskajam un mācību darbam pāris darbinieku gada laikā 75 zinātniekiem un studentiem ir izsnieguši arhīva materiālus un tos konsultējuši 1313 reizes.

Viens bioarheologs, divi dendrochronologi un seši etnologi savus pētījumus ir koncentrējuši grantā “*Latvijas 13.–21. gadsimta kultūrvēsturiskā mantojuma etnogrāfiskā, dendrochronoloģiskā un bioarheoloģiskā izpēte*” (vad. Dr. hist. Guntis Gerhards). Projektā pētījumi veikti trijos virzienos. Etnogrāfijā un etnoloģijā turpinājās pētījumi mūsdienu tautas lietišķajā mākslā un etnisko stereotipu noteikšanā Latvijā. Dendrochronoloģijā turpināta priedes un egles gadskārtu absolūtā hronoloģija, jauniegūto koka konstrukciju būvelementu gadskārtu noteikšana un ievadišana starptautiskajā datubāzē. Bioarheoloģijā turpināts darbs Latvijas 13.–18. gs. iedzīvotāju bioarheoloģiskajā izpētē, analizējot Jelgavas Trīsvienības baznīcas kapsētas izrakumos iegūto osteoloģisko materiālu, iegūti jauni dati par Kurzemes un Zemgales hercogistes iedzīvotāju dzīves kvalitāti viduslaikos un jaunajos laikos. Projekta realizācijas gaitā 2011. gadā Aija Jansone ir izdevusi divas grāmatas – par Rucavas rakstainajiem adījumiem un par Carnikavas novada Tautas lietišķās mākslas studiju “Auseklītis”, bez tam projekta dalībnieki publicējuši vairāk nekā 20 zinātniskos rakstus un nolasījuši 9 referātus konferencēs.

16.–20. gs. Latvijas vēstures jautājumi tika pētīti projektā “*Sociālpolitiskās un ekonomiskās vēstures problēmas Latvijā jaunajos un jaunākajos laikos 16.–20. gs.*” (vad. Dr. hist. Muntis Auns). Projekta 11 izpildītāji bija pievērsušies Kurzemes hercogistes politiskajām, saimnieciskajām norisēm (M. Jakovļeva), demogrāfijai (M. Auns), ikdienas dzīvei Rīgā (M. Barzdeviča). 1812. gada kara notikumi Latvijas teritorijā aplūkoti A. Čerpinskas pētījumos, bet no 2011. gada otrā pusgada A. Levāns pēta diplomātiskos jautājumus. No 20. gs. jautājumiem pētīta 1905. gada revolūcijas sakāve (L. Lapa), politisko partiju un sabiedrisko organizāciju ideoloģija 1919.–1940. gadā (U. Krēšliņš), 20.–30. gadu izklaides (I. Lipša). Ārlietu dienesta darbības jautājumi risināti Ē. Jēkabsona un A. Lerha darbos. Projekta ietvaros ir nolasīti 9 referāti Latvijā un ārzemēs (Lietuvā, Nīderlandē), izdotas 10 publikācijas un vēl 8 raksti iesniegti publicēšanai.

Institūta 20. gs. vēstures pētnieki darbam galvenokārt bija apvienojušies projektā “*Totalitārisms Latvijā: politiskie un sociālie aspekti, personālijas (V. Munters)*” (vad. Dr. hist. Irēne Šneidere). Tēmas izstrādē piedalījās 9 darbinieki, galvenā uzmanība tika pievērsta V. Muntera krimināllietas tulkošanai, vākti arī materiāli arhīvos. Gada laikā izpildītāji ir publicējuši 7 zinātniskos rakstus un divus iesnieguši publicēšanai. “Latvijas Vēstures Institūta Žurnālā” publicētas arī piecas recenzijas un divi grāmatu apskati par jaunāko vēstures literatūru. Par aktuāliem vēstures notikumiem granta izpildītāji ir snieguši 7 intervijas un publicējuši vairākus populārzinātniskus

rakstus. Pieci pētnieki piedalījušies ar ziņojumiem starptautiskās konferencēs (K. Kangeris pat trijās, I. Šneidere, R. Viksne, A. Žvinklis, J. Pavlovičs – vienā).

Bez Valsts pētījumu programmas viens no lielākajiem institūtā realizētajiem projektiem ir Dr. hist. Gunitas Zariņas vadītais sadarbības projekts "*Humanitāro zinātņu virtuālās enciklopēdijas: personālijas, avoti, termini*", kura realizācijā apvienojušies četri humanitārie institūti. Vēstures institūts savukārt realizē apakšprojektu "Latvijas vēstures terminu, avotu un personāliju datubāze". Projekta ietvaros tiek gatavotas divas virtuālās enciklopēdijas: "Latvijas zinātnes vēstures personu rādītājs, 1600–2000" (akad. J. Stradiņš un asistentes p.i. Dz. Cēbere) un "Latvijas arheoloģijas leksikons", kurā apvienojušies galvenokārt institūta arheologi. Šī sadarbības projekta izpildē 2011. gadā bija iesaistīti 15 darbinieki, kuru galvenais uzdevums bija šķirkļu izstrādāšana un ievadīšana datorā.

Apakšprojektā "Latvijas zinātnes vēstures personu rādītājs, 1600–2000" apzinātas nozīmīgākās personālijas, pirmo reizi sastādīti un apzināti zinātnes vēsturnieku un zinātnes popularizētāju saraksti (vairāk nekā 200 personu), kā arī izveidots Latvijas vēsturē nozīmīgāko personu saraksts no vissenākajiem laikiem līdz 20. gs. sākumam.

"Latvijas arheoloģijas leksikonam" izstrādāti un ievadīti 70 šķirkļi, digitalizētas 6 publikācijas svešvalodās. Sadarbības projekta izpildītāji 2011. gadā nolasījuši 16 referātus Latvijas un ārvalstu konferencēs (Igaunijā, Krievijā, Norvēģijā, Šveicē). Ar projekta atbalstu ir izdots viens rakstu krājums, iznākušas 6 starptautisko konferenču tēzes un publicēti 26 raksti Latvijas un ārzemju izdevumos, arī vairāki populārzinātniski raksti.

LU Latvijas vēstures institūts 2011. gadā kā sadarbības partneris iesaistījies Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansētā projekta "*Vienota nacionālas nozīmes Latvijas akadēmiskā pamattikla zinātniskās darbības nodrošināšanai izveide*" īstenošanā, kā arī kvalificējies un no 2012. gada 1. janvāra uzsāks darbu Valsts nozīmes pētījuma centra projekta "Latviešu valodas, kultūrvēsturiskā mantojuma un radošo tehnoloģiju valsts nozīmes pētniecības centra zinātnes infrastruktūras attīstība" realizācijā.

Institūts 2011. gadā piedalījās vēl septiņos nelielos starptautiskos projektos. 2011. gadā noslēdzās Bulgārijas ZA Folkloras institūta un LU Latvijas vēstures institūta kopīgais projekts "Bulgārija un Latvija: Nemateriālā kultūras mantojuma problēmas" (2009.–2011. g.). Projekta pēdējā gadā notika divi pieredzes apmaiņas semināri (Rīgā un Sofijā), kuros nolasītie referāti tiks apkopoti krājumā un publicēti latviešu, bulgāru un angļu valodā. Projekta ietvaros bez svarīgajām teorētiskajām atziņām nemateriālā kultūras mantojuma jomā abu pušu izpildītāji vāca materiālus katrā no valstīm. Pašreiz jau tiek īstenots Latvijas un Bulgārijas projekta jaunais – 3. posms (2012.–2014. g.).

2011. gadā divpusējā sadarbības līguma ar Šlēsvigas-Holšteinas zemes muzeju fondu, Baltijas un Skandināvijas arheoloģijas centru (2010.–2013. g.) projekta ietvaros jau notika Latvijas un ārzemju arheologu kopīgi arheoloģiskie izrakumi Riņņukalnā un tika ņemti dažādi paraugi analīžu veikšanai un datēšanai. Projekta rezultātā jāiznāk kopīgām publikācijām nozīmīgos starptautiskos žurnālos.

Turpinās arī institūta arheologu un bioarheologu darbība divpusējā starptautiskā sadarbības projektā, noslēgtā ar Johannaesa Gütenberga universitātes Antropoloģijas institūtu Maincā, “*Agrie eiropieši (Neolithizācija) / The Early Europeans (Neolithisation)*” (2010.–2013. g.). Projekta izstrādes pirmajos gados ir atlasīti un paņemti kaulu materiālu paraugi, kas tiek analizēti modernās Rietumu laboratorijās, projekta noslēguma stadijā tiks veikti apkopojoshi abu institūciju pētījumi.

Dr. hist. Ieva Ose iesaistījusies ES un Vācijas kultūras organizācijas *Deutsche Burgenvereinigung* sadarbības projektā “*Eiropas pilis kā izcili centri agrajā kultūras apmaiņā / Europäische Burgen als herausragende Zentren frühen Kulturaustausches im Mittelalter*” (2011.–2012. g.). Projekta ietvaros tiek apkopoti un datorā ievadīti dati par Latvijas pilīm.

2011. gadā noslēdzās bioarheologu līdzdarbība starptautiskajā projektā “*Globālās veselības vēstures projekts / Global History of Health Project*”, kurā vadošā iestāde bija Ohaio Valsts universitāte (ASV). Projekta realizācijas gaitā Latvijas antropoloģiskais materiāls ir ievadīts starptautiskā datubāzē, tāpat materiāls prezentēts daudzās zinātniskās konferencēs un publikācijās.

Līdzīgi arī Latvijas senās koksnes dati tiek ievadīti starptautiskā datubāzē, tas tiek veikts projekta “*Digital Collaboratory for Cultural Dendrochronology (DCCD): Dendrochronoloģijas digitālā datu bibliotēka / A digital data library for dendrochronology*” ietvaros.

Jāatzīmē, ka mūsu institūta cilvēki individuāli līdzdarbojas arī ES starptautiskajā atbalsta programmā COST (Dr. V. Bērziņš apakšprogrammā “*Mūsdienās applūdušās arheoloģiskās liecības un ainavas kontinentālā šelfā / Submerged Prehistoric Archaeology and Landscapes of the Continental Shelf*”, 2009.–2013. g.).

Tomēr dalība šādos projektos ir zināms entuziasms, proti, nenotiek papildus finanšu līdzekļu piesaiste institūtam, pastarpināti ieguvums ir atsevišķu mūsu zinātnieku iespējas aizbraukt un piedalīties prestižās zinātniskās konferencēs un ar ārzemju kolēģiem izdot kopīgas zinātniskās publikācijas. Jāsecina, ka pašreiz vienīgi tādā veidā – sadarbojoties ar Latvijas un ārvalstu eksakto zinātņu pētnieciskajām iestādēm – varam piesaistīt mūsdienu zinātniski tehnoloģisko metožu lietošanu mūsu materiāla interpretācijai.

No pārskata par institūta zinātnieku paveikto 2011. gadā izriet, ka valsts piešķirtais finansējums ir krietni par mazu. Piemēram, kādu nozīmīgu projektu var izstrādāt tikai 3 mēnešus, jo vairāk naudas grantā atalgojumam nepietiek. Līdzīgi uz visu institūtu 2011. gadā Valsts pētījumu programmā komandējumiem bija atvēlēts tikai 1000 Ls, tas nozīmē, ka 2–3 cilvēki var vienu reizi aizbraukt uz kādu kaimiņvalsts konferenci. Tādēļ vairāki institūta zinātnieki individuālajās gada atskaitēs atzīmēja, ka bijuši spiesti izmantot savus personiskos līdzekļus dalībai konferencēs, darbam ārvalstu bibliotēkās un arhīvos. Budžeta līdzekļu konsolidācija 2011. gadā ir atstājusi ļoti negatīvu ietekmi uz Latvijas vēstures zinātnei. Zinātnieki ir spiesti strādāt vairākos darbos vai vispār pamest šo darbu, sarucis pasūtījumu darbu skaits (arheoloģiskās izpētes darbi), nav pietiekamas publicēšanās iespējas, trūkst līdzekļu pētījumu rezultātu prezentēšanai ārzemēs. Šādos apstākļos institūtā lēni notiek zinātniskā personāla paaudžu nomaīņa, to kavē jauno zinātnieku

nedrošība par savu nākotni, ko nosaka zinātnes finansējuma nestabilitāte un sadrumstalotība. Zinātnes darbinieku atalgojums nav konkurētspējīgs.

Tomēr LU Latvijas vēstures institūta darbinieki 2011. gadā ir izdevuši sešas grāmatas, divus rakstu krājumus, visus četrus institūta žurnāla numurus, publicēts vairāk nekā 150 dažāda veida rakstu, nolasīti 126 referāti un 36 lekcijas, sniegtas apmēram 40 intervijas presē, radio un TV.

LU Latvijas vēstures institūts 2011. gadā ir organizējis vienu konferenci, vēltītu institūta 75. gadadienai, kā līdzorganizators darbojies Latvijas vēsturieku I kongresā, kā VPP izpildītājs iesaistījies Apvienotā Pasaules latviešu zinātnieku 3. kongresa un Letonikas 4. kongresa darbā. Institūtam ir arī laba sadarbība ar Latvijas pašvaldībām, 2011. gadā institūts palīdzēja noorganizēt konferenci "Ikšķile un tās novads viduslaikos".

Jāatzīmē, ka sakarā ar institūta 75. gadadienu gan bijušie, gan esošie institūta darbinieki tika ieteikti valsts augstākajiem apbalvojumiem.

Par mūža ieguldījumu Latvijas arheoloģijā un seno apģērpu pētniecībā, devumu tautas mākslas attīstībā un zinātnisko atziņu nodošanā nākamajām paaudzēm Triju Zvaigžņu ordeni saņēma LU Latvijas vēstures institūta Arheoloģijas nodaļas emeritētā valsts zinātniece Dr. habil. hist. Anna Zariņa.

Tāpat par mūža ieguldījumu arheoloģijā, Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma izpētē, aizsardzībā un popularizēšanā ar Triju Zvaigžņu ordeni apbalvota Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekle, LU Latvijas vēstures institūta vadošā pētniece Dr. habil. hist. Ilze Loze.

Par mūža ieguldījumu vēstures zinātnes pētnieciskajā, izglītības un akadēmiskajā darbā Atzinības krustu saņēma LZA īstenais loceklis, LU Latvijas vēstures institūta vadošais pētnieks Dr. habil. hist. Jānis Bērziņš.

Par mūža ieguldījumu etnogrāfijas zinātnes attīstībā Latvijā, tās pētniecisko rezultātu popularizēšanā pasaulē, tautas atmiņas saglabāšanā un nodošanā nākamajām paaudzēm etnogrāfe Dr. habil. hist. Linda Dumpe apbalvota ar Atzinības krusta IV šķiru.

LZA Lielo medaļu par izciliem radošiem sasniegumiem un Latvijas Valsts prezidenta apsveikumu 80 gadu jubilejā saņēma LZA īstenais loceklis Dr. habil. hist. Ēvalds Mugurēvičs.

Eiropas Zinātņu un mākslas akadēmijas mazo Feliksa balvu saņēma arheologs Dr. hist. Roberts Spirģis par grāmatu "Bruņrupuču saktas ar krūšu važiņrotām un libiešu kultūras attīstība Daugavas lejtecē 10.–13. gadsimtā".

Institūta pētnieces Dr. hist. Margaritas Barzdevičas darbs "Rīga zviedru laika kartēs un plānos. 1621–1710" iekļauts starp nozīmīgākajiem 2011. gada Latvijas zinātnes sasniegumiem, un vēsturniecei piešķirta arī prestižā Rīgas balva.

Ar skumjām jāvēstī, ka 2011. gada 21. februārī no aizvēstures pētnieku saimes aizgājis izcils arheologs, zemūdens arheoloģijas pamatlicējs, eksperimentālās arheoloģijas aizsācējs Latvijā un Āraišu ezerpils pētnieks un rekonstrukcijas izstrādātājs, vēlāk Āraišu ezerpils fonda priekšsēdētājs, LZA goda doktors Dr. hist. Jānis Apals (17.09.1930.–21.02.2011.).

95 gadu vecumā mūžībā aizgājusi institūta ilggadējā darbiniece – 18.–19. gs. vēstures pētniece Dr. hist. Melita Svarāne (12.06.1916.–24.12.2011.).

LU Latvijas vēstures institūts cer, ka 2011. gads bija pēdējais budžeta konsolidācijas gads un finansējums tiks palielināts ne tikai skolotājiem, bet arī zinātniekiem.

Viktorija Bebre

NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA PROBLĒMĀM VELTĪTS SEMINĀRS BULGĀRIJĀ

Kopš 2004. gadā Latvija kā viena no pirmajām Eiropas Savienības valstīm pievienojās UNESCO Konvencijai par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (pieņemta 2003. gadā), arī mūsu valsts institūcijas, organizācijas, kultūras darba praktiķi un pētnieki iesaistījušies ar šo konvenciju saistītu uzdevumu apzināšanā un risināšanā.

2011. gadā noslēdzās LU Latvijas vēstures institūta (turpmāk – LVI) un Bulgārijas ZA Folkloras institūta (pēc reorganizācijas 2010. gadā Bulgārijas ZA Etnoloģijas un folkloras institūts ar Etnogrāfisko muzeju, turpmāk – BZA EFI) trīs gadu sadarbības projekts “Bulgārija un Latvija: Nemateriālā kultūras mantojuma problēmas” profesores Milas Santovas un Dr. hist. Aijas Jansones vadībā. BZA EFI zinātnieki jau UNESCO Konvencijas tapšanas periodā ir darbojušies ļoti aktīvi un ieguvuši respektējamu praktiskā darba pieredzi jautājumos, kas saistās ar Latvijai līdz šim it kā svešādā “nemateriālā” (t.i., dzīvās tradīcijas) kultūras mantojuma apzināšanu, dokumentēšanu un prezentēšanu. BZA EFI pētnieku metodoloģiskā vadībā jau ir izveidota Eiropā pirmā savas valsts Nemateriālā kultūras mantojuma (turpmāk – NKM) reģistra sistēma “Dzīvie cilvēces dārgumi”. Nacionālie reģistri saskaņā ar Konvenciju jāveido visām dalībvalstīm, arī Latvijai. Jāpiebilst, ka Konvencijas burta un gara skaidrojumi ir viena no aktuālām tēmām ne tikai Eiropas, bet visas pasaules etnoloģijā/folklorā/kultūras antropoloģijā, jo Konvencijai 2011. gadā bija pievienojušās jau 136 valstis.

2011. gadā, sadarbības projektam noslēdzoties, Latvijas ZA un Bulgārijas ZA sadarbības līguma ietvaros notika vairāki abu valstu pētnieku apmaiņas braucieni.

Vasarā Latviju apmeklēja projekta vadītāja no Bulgārijas puses – UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma starpvaldību 1. komitejas biedre, Bulgārijas valsts eksperte NKM jautājumos prof. Mila Santova un valsts eksperte NKM jautājumos pie Bulgārijas Kultūras ministrijas, vadošā pētniece Dr. Iva Stanojeva. 20. jūnijā Valsts nemateriālā kultūras mantojuma aģentūrā notika jau otrais pieredzes apmaiņas seminārs “Bulgārijas pieredze nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā”, ko organizēja LR Kultūras ministrija, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Kultūrizglītības un nemateriālā kultūras mantojuma centrs un Latvijas vēstures institūts. Seminārā bija pārstāvētas tās Latvijas valsts institūcijas, kuru pārzinā ir tiešais darbs saistībā ar UNESCO Konvencijā paredzēto uzdevumu realizāciju, vairāku zinātnisko institūtu un nevalstisko organizāciju pārstāvji, kā arī kultūras